

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon

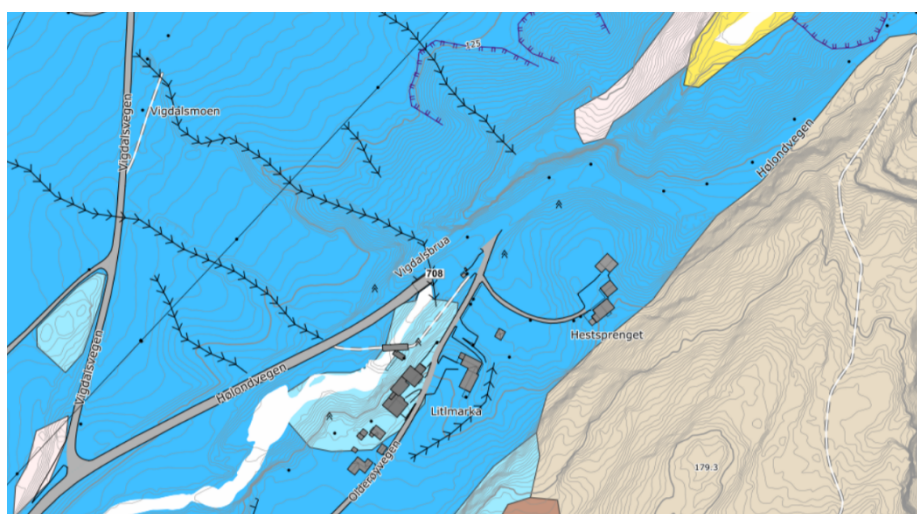
Iver Tanem, +47 73 19 92 21

Høringsuttalelse fra Statsforvalteren i Trøndelag - detaljplan for miljø og landskap - Vigda kraftverk - Melhus og Skaun kommuner - Trøndelag

Vi viser til deres brev om begrenset høring av detaljplan for miljø og landskap - Vigda kraftverk - Melhus og Skaun kommuner datert 23.3.2026, og epost datert 8.5.2026 der det ble gitt utsatt svarfrist til 29.5.2026. Uttalelsen om ål og elvemusling er gjort i samråd med Miljødirektoratet.

Dam og inntak

I detaljplan for miljø og landskap kap. 3.2, står det at «Inntaket vil bli fundamentert mot fjell og delvis bli sprengt ned i fjell ved inntakskammeret mot vannveien». NGU sine løsmassekart viser at det ved damområdet finnes marine avsetninger, men med tynt dekke over berggrunnen (lys blå farge). I store områder rundt, er det hav- og fjordavsetning stedvis med stor mektighet (mørk blå farge). Nord for inntaksområdet er det også flere eksisterende skredgroper i terrenget. Det bør av den grunn gjøres ekstra vurderinger rundt dette med sprengning i fjell, og om vibrasjoner kan påvirke stabiliteten i massene ut over det som ligger nærmest tiltaksområdet.

Figur 1; NGU løsmassekart (21.5.2026) viser marine avsetninger med stor (mørk blå) og liten (lys blå) mektighet.

Kraftstasjon og utløp

Kraftstasjonen er tenkt plassert med utløp i anadrom strekning. Utløpskanalen er i detaljplanen beskrevet som både en steinsatt kanal (med rekkverk) og som en dykket avløpsledning med gummimatte som lydlås. Det er mulig dette er to ting av samme sak, men det kommer ikke klart fram. Utløpet er i anadrom del av Vigda, og uavhengig av hvilken løsning man har, må det sikres at anadrom fisk ikke kan komme seg inn i avløpstunnelen. Dette er ikke beskrevet, men svært viktig at det kommer på plass.

Masseuttak og deponi

Prosjektet er totalt sett forventet å ha et masseoverskudd på cirka 2 000 m³. Overskuddsmasser skal brukes til omfylling rundt rør i rørgate, utfylling av søkk i rørgatetraseen samt topplag utenfor kraftstasjon. Resterende masseoverskudd er planlagt å legges i deponi. Det foreslåtte deponiområdet, omtales som et søkk i terrenget i nærheten av kraftstasjonsområdet. Området er ikke regulert til formålet. Basert på terrengutforming og grunnforhold, er det ikke usannsynlig dette søkket er en ravinedal, som er en naturtype vurdert som sårbar (VU) på den norske rødlista for naturtyper. I bunnen av denne dalen ligger også ei grein av vannforekomsten 122-57-R Sidebekker til Vigda. Vannforekomsten er satt til moderat økologisk tilstand, med mål om god økologisk tilstand. Deponering i dette området vil ikke være et bidrag til å nå miljømålet, og det vil motarbeide tiltaket 1107-1301-M gjenåpning av landbruksbekker (foreslått) i denne vannforekomsten. NVE har gjort en sjablongmessig vurdering av vannforskriften § 12 i dokumentet bakgrunn for vedtak – Vigda kraftverk, men dette gjelder kun Vigda. Det foreslåtte deponiområdet berører en annen vannforekomst, og må ha en egen, konkret vurdering der bokstav a-c i vannforskriften § 12 tydelig svares ut. Det kan være behov for egen tillatelse etter forurensningsloven, både i forhold til tunnelboring og midlertidig- og permanent deponi. Deponiområdene må i så fall være planavklart før søknad behandles.

Konsesjonen

I konsesjonsprosessen ble det gjennomført feltundersøkelser, der området ble kartlagt etter Statens vegvesens håndbok V712 og kartleggingsinstruksen DN-håndbok 13 (Sweco) i 2009. Kraftstasjonen er tenkt plassert i det som ble kartlagt som gråor- heggeskog. Influensområdet ble samlet vurdert å ha middels verdi for terrestrisk biologisk mangfold, og konsekvensgraden ble satt til middels negativ konsekvens. I 2022 ble området kartlagt etter Miljødirektoratet sin håndbok M-1941 og kartleggingsinstruksen M-2209, som gammel høgstaudegråorskog med svært stor verdi. Det er også en økning på 50% i registrerte rødlistearter ved Vigda over samme tidsrom. Dette er vesentlige endringer fra den kartleggingen som ble gjennomført som grunnlag for gjeldende konsesjon. I oversendelsesbrevet skriver NVE at «konsesjonen ligger til grunn for denne høringen og selve konsesjonsspørsmålet er derfor ikke gjenstand for ny høring». Statsforvalteren er tvilende til om NVE kan være så kategorisk på dette, all den tid konsesjonen ble gitt for 11 år siden (2015) og utbygging ennå ikke er startet. På disse 11 årene har kunnskapsgrunnlaget endret seg betydelig, og påvirket område har fått vesentlig høyere verdi. Forvaltningen skal basere beslutninger på oppdatert kunnskap, og dette kan gi grunnlag for å revurdere tidligere beslutninger. Å ikke ta hensyn til ny kunnskap, vil være feil bruk av naturmangfoldloven. Her kan NVE kreve ny og oppdatert konsekvensutredning og dette kan igjen være grunnlag for vurdering av f.eks. plassering av kraftstasjon.

Tilpasning ål

Det er bra at inngrepet tilpasses på en slik måte at ålens opp- og nedvandring blir ivarettatt. Vi forventer at beste kunnskap og praksis tas i bruk for å sikre trygg opp- og nedvandring og passasjeeffektivitet. Dette er det jobbet ganske mye med i Agder, og det er en del av forskningsprosjektet HydroCen. Den foreslåtte løsningen for ålens nedvandring er at den skal gli

over rista og ned i et vannbasseng der minstevannføringen slippes. Det er viktig at rista er glatt, og ikke har skarpe kanter som kan skade ålen. Ål trives ikke alltid med å svømme opp i overflaten. Den svømmer i overflaten når det er mørkt eller når vannet er turbid, ellers holder de seg i dypet. Dersom elven ikke er dypere enn 1,5 meter kan vi anta at ål ikke trenger bunnløsning for nedvandring. Dersom det er dypere enn 1,5 meter, bør det planlegges for en vandringsløsning også i bunn (f.eks. KLAWA system).

Videre er det foreslått at ålen skal vandre opp langs en betongvegg med 55 graders helning ved flomoverløpet. Betongveggen skal ha en viss struktur for å lette klatringen. Ålens evne til å ta seg frem over terreng er avhengig av fuktighet. Bratte hvitstryk og foss nedstrøms Vigdal bru har sannsynligvis gitt den fossesprøyten som er nødvendig for å holde terrenget rundt fuktig nok til at ålen kan passere. Når dette nå i stor grad blir et tapt vassdragsselement, må fuktighet i ålens vandringsveier sikres på annet vis. Regulanten må sikre vanntilførsel i vandringsperioden. Alternativt kan man vurdere å etablere en ålerenne med klatresubstrat som er strategisk plassert med en liten konsentrert vannstrøm. Dette vil kunne redusere vanntapet. I begge tilfeller bør man vurdere om man skal kle området de skal klatre på med egnet substrat (Watz et al. 2019¹).

Vigda kraftverk ligger ca. 7,3 km i luftlinje fra kysten. Dette er å anse som en kort avstand og tidligere kunnskap har vist at ål vandrer opp til Ånøya. Som vi skrev i vår uttalelse i 2013, mener vi fortsatt at Sagbergfossen kraftverk må innkalles til konsesjonsbehandling (jf. vrl § 66) for blant annet å sette naturforvaltningsvilkår som kommer trua og sårbare arter i vassdraget til gode. I NVEs leveranse til ED om prioritering av de konsesjonsløse kraftverkene, kom Sagbergfossen kraftverk høyt opp i prioriteringen for Trøndelag Vannregion. Dersom denne blir kalt inn må vi forvente at det blir stilt strenge krav til toveis vandringsløsninger.

Flytting av elvemusling

Detaljplanen som nå er på høring, ble skrevet i 2022. I 2023 ble veilederen for flytting av elvemusling publisert ([NINA Rapport 2186](#)). Vi ønsker å minne om at flytting av elvemusling i Vigda må skje med samme metode som er beskrevet i veilederen. Det må også pålegges at muslinger plukkes opp i flere omganger for å sikre at de fleste blir funnet og flyttet. De må plasseres på forskjellige områder på den tiltenkte strekningen for å øke sannsynligheten for overlevelse.

Overvåking

Regulanten må pålegges overvåking som sikrer at valgte løsninger for ål virker etter hensikten. Regulanten må også bidra inn i overvåkingen av elvemusling og anadrome fiskebestander i Vigda og eventuelt også i indirekte påvirkte sidebekker som følge av f.eks. forverrede oppgangsmuligheter.

¹ Watz, J., Nilsson, P.A., Degerman, E., Tamario, C. og Calles, O. 2019. Climbing the ladder: an evaluation of three different anguillid eel climbing substrata and placement of upstream passage solutions at migration barriers. Animal conservation. Print ISSN: 1367-9430

Overvåkingen må beskrive effekt/utvikling over år, og må dermed gjennomføres i flere omganger. Hvis overvåkingen avdekker at tiltak for ål, laksefisk og elvemusling ikke fungerer etter hensikten, må det stilles krav om utbedringer.

Med hilsen

Marit Lorvik (e.f.)
underdirektør
Klima- og miljøavdelingen

Iver Tanem
seniorrådgiver
Klima- og miljøavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

MILJØDIREKTORATET

Postboks 5672 Torgarden

7485

TRONDHEIM